

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Чубаєвського Віталія Івановича на тему «Економічна
ефективність систем захисту
корпоративної інформації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю та 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми дослідження

Сучасний стан економічного розвитку корпоративних структур характеризується зростанням нових викликів й загроз. Вітчизняні суб'єкти господарювання, незалежно від форми власності, функціонують за умов швидкої та непрогнозованої зміни зовнішнього середовища, нестабільності світових фінансових ринків, глибокої кризи національної економіки, зниження купівельної спроможності населення, що суттєво та негативно впливає на ефективність фінансово-господарської діяльності та ускладнює процес гарантування економічної безпеки. В складних умовах ведення бізнесу зростає важливість забезпечення інформаційної безпеки кожного суб'єкта господарювання через удосконалення управління системою захисту корпоративної інформації задля підвищення її економічної ефективності. Особливістю розвитку сучасних світових спільнот є перехід до нової сходинки еволюції – інформаційної стадії розвитку. Прогрес економіки багато в чому визначається передовими інформаційними технологіями. Глобальний характер розповсюдження інформатизації, що базується на інформаційних технологіях і охоплює практично всі сфери розвитку країни.

В умовах інформаційного суспільства основним шляхом удосконалення управління діяльності корпоративних структур є побудова ефективної системи захисту корпоративної інформації. Забезпечення економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації в системі управління підприємством, і зокрема прийнятті управлінських рішень, незважаючи на безперечну його важливість, залишається недостатньо дослідженою проблемою сучасного менеджменту та потребує більш глибокого аналізу сутності економічної ефективності інформаційної безпеки, інструментів її підвищення і специфіки впливу на подальший перспективний розвиток підприємства. Економічна ефективність системи захисту корпоративної інформації не лише вказує на зміну рівня безпеки, виникнення та розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, загроз, ризиків, але є основою для прийняття швидких, адекватних та ефективних управлінських рішень суб'єктами інформаційної безпеки корпоративних структур.

Отже, забезпечення економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації відіграє ключову роль у процесі досягнення

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ			
Вх. №	974		
від « 22 »	05	2023	

динамічного та збалансованого розвитку корпоративних структур, потребує

уваги та стимулює до наукового пошуку. Досягнення прогресу у сфері управління діяльністю корпоративних структур практично неможливий без створення ефективної системи захисту корпоративної інформації.

З огляду на це дослідження В.І. Чубаєвського, в якому сформовано теоретико-методологічні, методичні та практичні засади забезпечення економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації, є надзвичайно актуальним.

2. Зв'язок теми із державними та галузевими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки

Підтвердженням актуальності теми дисертаційної роботи В.І. Чубаєвського є її зв'язок з темами науково-дослідних робіт Державного торговельно-економічного університету. Зокрема результати досліджень знайшли відображення у фундаментальних науково-дослідних роботах: «Системи оцінювання економічної ефективності захисту корпоративної інформації» (термін виконання II кв. 2021 – III кв. 2024, номер державної реєстрації 0121U110908) та «Цифрова трансформація торговельно-економічної та туристичної систем України» (термін виконання 01.06.2021 – по теперішній час; замовник – МОНУ; підстава для проведення НДР – наказ МОНУ від 16.04.2021 р. №434).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій

Отримані наукові результати, висновки та рекомендації є достатньою мірою обґрунтованими, достовірними, логічними, розкривають завдання та наукову новизну. Для досягнення поставленої мети дослідження - є розроблення та обґрунтування методологічних засад і концептуальних положень щодо економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації, формування і включення практичних рекомендацій з підвищення економічної ефективності системи інформаційної безпеки в стратегічні моделі управління підприємством, у дисертаційній роботі передбачено виконання комплексу взаємопов'язаних завдань, вирішення яких надало змогу автору сформулювати основні висновки теоретичного, методичного та практичного характеру.

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок, що здобувачем досягнуто поставлену мету і вирішено окреслені завдання. Зміст дисертації викладено в логічній послідовності, добре структуровано, робота характеризується системністю підходів до вирішення поставлених завдань. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають положення інформаційної безпеки та економічного, соціального,

системноструктурного, процесного, функціонального і синергетичного підходів до формування ефективної системи захисту корпоративної інформації. Дослідження базується на використанні принципів системності, логічності, взаємозумовленості, єдності теорії та практики, прогнозування розвитку економічних процесів та явищ на основі комплексу загальнонаукових та спеціальних методів.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведені у дисертації, підтверджуються сукупністю логічно викладених теоретичних доказів та апробованих методик, що базуються на критичному аналізі та синтезі відповідних наукових положень, інформаційних і статистичних джерел; аналітичному узагальненні практичного досвіду. Інформаційною базою дисертаційної роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, дані Державної статистичної служби, законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, праці провідних зарубіжних і вітчизняних науковців, результати власних досліджень. Високий рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджено відповідними документами, довідками про використання розроблених здобувачем практичних і методичних рекомендацій на загальнодержавному рівні, у практичній діяльності підприємств; навчальному процесі Державного торговельно-економічного університету.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Проаналізувавши теоретичний та методологічний зміст роботи, результати апробації розроблених автором методик опонент зазначає, що наведені положення наукової новизни визначають концептуальні засади вирішення важливої наукової проблеми - розроблення теоретичних і методологічних положень формування ефективної системи захисту корпоративної інформації, визначено базис практичних рекомендацій з організаційно-економічного забезпечення ефективного захисту корпоративної інформації. В процесі дослідження одержано наукові результати, які розкривають особистий внесок автора у розробку проблеми та характеризують новизну роботи:

вперше:

- запропоновано концептуальне бачення місця захисту корпоративної інформації в забезпеченні ефективного розвитку підприємства на основі доведеної взаємообумовлюючої залежності між параметрами та функціями корпоративного інформаційного простору та сформульоване авторське бачення сутності захисту корпоративної інформації (с. 45-52);

- представлено теоретичний концепт сутності економічної ефективності управління підприємством, який побудований на основі

нової авторської трактовки змісту «управління підприємством» (с.60-68) задля систематизації основних методичних підходів до оцінювання ефективності захисту корпоративної інформації та підвищення ефективності процесу вибору управлінських рішень на рівні корпоративних структур (с.260-279);

- запропоновано концепцію формування корпоративної інформаційної безпеки, яку побудовано на основі синтезу основних положень позитивістської та нормативної економічних теорії, а також конвергенції системного, процесного, проектного підходів в управлінні та концепції динамічних компетентностей (с.86-114);

- розроблено методологічний підхід до оцінювання ефективності захисту корпоративної інформації, який побудований на основі поєднання інтегрального показника та показника прогресивності розвитку системи захисту корпоративної інформації, структурно-логічної послідовності етапів оцінювання (с. 148-156). Такий підхід створює фундамент для запровадження дієвих систем оцінювання ефективності захисту корпоративної інформації;

- запропоновано методологічний підхід до процедури формалізації ознакового функціонального подання неправомірних дій комп'ютерного зломисника в ході реалізації функцій несанкціонованого доступу до ресурсів інформаційної системи підприємств, який дозволяє ефективно реалізувати первинну формалізацію неправомірних дій комп'ютерних зломисників для подальшого математичного опису параметра ймовірності несанкціонованого доступу (с. 175-186);

- запропонована інтелектуальна система оцінки загроз витоку інформації щодо технічних каналів передачі інформації (с.187-191), яка дозволяє підвищити ступінь достовірності результатів проведення комплексного аудиту інформаційної безпеки об'єкту інформатизації та комплексної оцінки ризиків (с.292-306);

удосконалено:

- теоретичний підхід до визначення сутності та структурних складових корпоративного інформаційного простору (с.25-38), що дозволило сформулювати теоретичне підґрунтя для розроблення методології та практичного інструментарію його захисту (с.280-285);

- підхід до структуризації еволюції корпоративного інформаційного простору та визначення особливостей його впливу на корпоративну структуру та бізнес-модель (с. 27-33);

- методологічний підхід, який побудований на основі запропонованого програмного забезпечення оцінки актуальності загроз витоку інформації та дозволяє автоматизувати і систематизувати прояви ефекту захищеності інформації від витоків по технічних каналах (с.192-199);

- підхід до організації процесом управління подіями інформаційної безпеки для підприємства, який дозволить на практиці

заповнити потенційні прогалини інформації при створенні системи управління інформаційною безпекою підприємства (с.241-249);

- методологічний підхід до формування організаційно-економічного забезпечення ефективного захисту корпоративної інформації, який дозволяє окреслити систематизований комплекс практичних заходів із захисту корпоративної інформації, що підвищить обґрунтованість та ефективність їх запровадження в практичній діяльності корпоративних структур (с.287-291);

- методичні підходи до моделювання системи оцінювання рівня інформаційної безпеки для об'єктів інформатизації, які побудовані на основі методу аналізу ієрархій та дозволяють здійснювати комплексну оцінку її результативності (с.297-305);

набули подальшого розвитку:

- систематизація та узагальнення напрямів корпоративної політики інформаційної безпеки шляхом обґрунтування домінуючих чинників формування її базису в глобальному бізнес-середовищі, що дає змогу необхідність підвищення ефективності корпоративної політики інформаційної безпеки шляхом її гнучкого реагування на зміну стратегічних цілей діяльності корпорацій (с.123-135);

- методичний підхід до оцінки економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації, який сприяє створенню інформаційного базису для підвищення якості прийняття та реалізації управлінських рішень (с.259-268);

- методичний підхід до процедури аудиту інформаційної безпеки, який побудовано на основі синтезу стандартних чисельних та експертних метрик оцінювання ІБ, що забезпечує багатостороннє оцінювання інформаційної безпеки об'єктів інформатизації (с.294-302).

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження В.І. Чубаєвського полягає у тому, що представлені теоретичні та методологічні положення щодо економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації містять обґрунтовані пропозиції стосовно їх застосування у практичній діяльності органами державної виконавчої влади та підприємствами.

Результати наукового дослідження, що мають прикладний характер, набули практичного застосування у роботі Департаменту кіберполіції Національної поліції України (довідка № 9305/38/01-2022 від 26.10.2022), Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (акт № 01-5479/ВС від 03.11.2022); в освітньому процесі під час викладання дисциплін у Державному торговельно-економічному університеті (довідка

№ 2000/22 від 14.11.2022), у роботі ТОВ «КАРМА ДІДЖИТАЛ ЛТД (довідка № 0111/1-2022 від 01.11.2022).

6. Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача

Основні наукові результати дисертації відображають особистий внесок здобувача в їх досягненні та опубліковані у відкритому друці. Положення дисертаційної роботи опубліковано дисертантом самостійно та у співавторстві у 37 наукових працях, зокрема: одній одноосібній монографії; 23 наукових статтях, які надруковано в наукових фахових виданнях України та в наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (з них 8 статей у виданнях, проіндексованих у базах даних «Scopus» і «Web of Sciens Core Collection»), 13 працях апробаційного характеру (з них 5 праць, проіндексовані у базі даних «Scopus»). Загальний обсяг опублікованих наукових праць становить 39,1 друк. арк., з них автору належить 23,7 друк. арк.

Перелік опублікованих праць за темою дисертації відображає зміст роботи. Положення дисертації пройшли апробацію у доповідях і виступах дисертанта на 14 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та наукових семінарах.

7. Зауваження до дисертаційної роботи

Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу позитивно, слід відзначити й недоліки та дискусійні положення:

1. У дисертації в підрозділі 1.2 (с. 42-44) автором представлена логіка взаємозв'язку захисту корпоративної інформації та ефективності функціонування підприємства. Однак, з тексту дисертації залишається незрозумілим за рахунок якої системи критеріїв можливо здійснювати оцінку впливу системи захисту корпоративної інформації на ефективність функціонування підприємства.

2. У розділі 2 на рис.2.2 (с. 97) дисертантом запропоновано інтеграцію системного, процесного, проєктного підходів та концепції динамічних здатностей до управління, що покладена в основу концепції формування корпоративної інформаційної безпеки. Реалізація концепції динамічних здатностей, в розрізі запропонованих автором напрямів щодо навчання персоналу, реконфігурації процесів управління інформаційною безпекою та вибору стратегії захисту корпоративної інформації далі у роботі не прослідковується.

3. У розділі 2 на рис.2.3 автором запропоновано архітектуру оцінювання економічної ефективності корпоративної інформаційної безпеки, яка поєднує методи інвестиційного аналізу, імітаційного

моделювання, коефіцієнтного, динамічного та інтегрального аналізу, методу Ісікави, що дозволило структурувати та автоматизувати процес оцінювання економічної ефективності даного процесу та здійснювати його на постійній основі. Однак, в запропонованому підході автором не наведені способи розрахунків показників оцінювання економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації. Крім того, в межах контуру стратегічного управління доречним було б визначити динамічні показники оцінки ефективності корпоративної інформаційної безпеки.

4. В роботі (с.193-198) запропоновано впровадження в діяльність корпоративних структур програмного комплексу «Assessment of threats», який дозволив інтегрувати розроблене програмне забезпечення з існуючою системою захисту інформації, збільшити оперативність прийняття рішень у системах управління інформаційною безпекою та розширити переліку параметрів, що визначають джерела загроз витоку технологічної інформації. Запропонований програмний комплекс доповнює імовірнісну модель виконання загроз, яка дозволяє на основі запропонованого програмного забезпечення оцінювати актуальність загроз витоку інформації щодо технічних каналів передачі інформації в умовах динамічного вдосконалення технічних засобів розвідки. Нажаль, в представленому програмному забезпеченні відсутній модуль, що дозволяє враховувати специфіку діяльності конкретного підприємства та динаміку виникнення загроз.

5. В розділі 4.3 (с.264-269) запропоновано підхід до оцінки економічної ефективності корпоративної інформаційної безпеки на основі економічного критерію прогресивності інформаційної системи корпоративних структур, що створює передумови визначення її оптимального стану. Але ж автором, нажаль, далі у тексті дисертації не наведено чіткі критерії досягнення оптимального стану системи захисту корпоративної інформації.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

8. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України

Дисертаційна робота Чубаєвського В.І. на тему «Економічна ефективність системи захисту корпоративної інформації» є самостійним завершеним дослідженням, яке містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що у сукупності вирішують важливу наукову проблему щодо розроблення теоретичних і методологічних положень

забезпечення економічної ефективності системи захисту корпоративної інформації, а також наукове обґрунтування практичних рекомендацій та методик щодо складання базису практичних рекомендацій з забезпечення інформаційної безпеки корпоративних структур. Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що представлена дисертація відповідає вимогам, викладеним у п. п. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. No 1197) та наказу МОН України No 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Автор дисертації Чубаєвський Віталій Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан факультету бізнесу та
сфери обслуговування
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Г. М. Тарасюк

Підпис проф. Тарасюк Г.М. засвідчую:

Кандидат технічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи
Державного університету
«Житомирська політехніка»

А.В.Морозов